

KAREL ČAPEK: JAK VZNIKÁ DIVADELNÍ HRA

Generální zkouška

Generální zkouška je v teorii zkouška, kdy má být všechno „jako večer“, s dekoracemi, světly, kostýmy, líčením, zákulisními zvuky, rekvizitami a kompary; v praxi je to zkouška, na které není pohromadě nic z toho všeho, při níž je obyčejně na scéně polovina dekorací, zatímco druhá polovina teprve schne nebo se rámuje nebo je jinak „na cestě“; kdy jsou došity kalhoty, ale ne kabáty; kdy se ukáže, že v celém divadle není jediné vhodné paruky; kdy vyjde najevo, že chybějí zrovna ty hlavní rekvizity; kdy statisté nemohou přijít, protože jeden je u soudu za svědka, druhý někde v úřadě a ostatní v nemocnici nebo kde; kdy zjednaný flétnista může se dostavit až ve tři hodiny, protože takto je oficiálem v zádušním úřadě. Generální zkouška je zkrátka generální přehlídka všeho, co v poslední chvíli ještě chybí.

Autor sedí v hledišti a čeká, co se bude dít. Nejdřív se dlouho neděje nic, jeviště je prázdné; herci se scházejí, zívají a mizejí v šatnách, znepokojeně si říkají: „Člověče, já jsem tu roli ještě ani neviděl.“ Pak přijedou dekorace a na jeviště se vyvalí technický personál. Autor má trhání, aby jim běžel pomoci; tak už se těší, že uvidí hotovou scénu. Chlapíci v modrých halenách a overalech táhnou stěnu pokoje, výtečně. Nyní táhnou druhou stěnu, sláva. Teď jen třetí stěnu; ale třetí stěna je ještě v malírně.

„Tak tam zatím dejte nějaký hadr,“ volá režisér.
Nakonec se místo třetí stěny dá malovaný les.

Nato se celý další průběh zadrhne u nějaké lati. Začne to tím, že dva muži v modrých halenách něco vrtají u jedné kulisy. „Co to tam děláte?“ křičí divadelní mistr.

„Ale musí se sem dát lajsna,“ povídají muži.

Divadelní mistr běží zakročit, sedne na bobek a vrtá u řečené kulisy.

„Tak co to tam sakra děláte?“ křičí po čtvrt hodině režisér.

„Ale musí se sem dát lajsna,“ odpovídá divadelní mistr. Režisér zakleje něco děsného a běží zakročit, to jest sedne na bobek a studuje řečenou kulisu.

„Pane režisére, proč nezačínáme?“ volá po čtvrt hodině autor.

„Ale musí se sem dát lajsna,“ odpovídá zahloubaný režisér.

Autor si zničen sedne; tak vida, záleží jim víc na nějaké lajsně než na mém kuse; co to vlastně je „lajsna“?

„Pane autore, proč nezačínáme?“ ptá se ve tmě hlediště ženský hlas.

„Ale musí se tam dát lajsna,“ odpovídá autor znalecky a snaží se potmě rozpoznat, kdo to mluví. Páchne to jaksi pryskyřicí a mejdlíčkem.

„To jsem já, Katuše,“ zubí se to ze tmy. „Jak se vám líbí mé šaty?“

Ah tak, šaty; autor je potěšen, že se vůbec někdo stará o jeho mínění, i prohlásí nadšeně, že právě tak si ty šaty představoval: prostičké a nenápadné -

„Vždyť je to model,“ urazí se Katuše.

Konečně nějakým divem je tajemná věc s lajsnou vyřízena. „Tak na místa,“ křičí režisér.

„Pane režisére, tuhle paruku já si nemůžu vzít.“

„Pane režisére, mám mít hůlku?“

„Pane režisére, přišel jen jeden statista.“

„Pane režisére, někdo zas rozbil to akvárium.“

„Pane režisére, v těchle hadrech já hrát nebudu!“

„Pane režisére, nám se přepálily dvě tisícovky.“

„Pane režisére, já dnes budu jen markýrovat.“

„Pane režisére, máte jít nahoru.“

„Pane režisére, máte jít dolů.“

„Pane režisére, máte jít do dvojky.“

„Začínat, začínat,“ řve režisér. „Oponu dolů! Nápověda! Pane inspiciente!“

„Začíná se,“ křičí inspicient.

Opona se snese dolů, v hledišti je tma; v autorovi se tetelí srdce dychtivým očekáváním, že teď, teď konečně uvidí svůj kus.

Inspicient cinkne po prvé.

Nyní se konečně slovo stane tělem.

Zvonek cinkne po druhé, ale opona se nezvedá.

Místo toho je najednou slyšet vzteklý ryk dvou hlasů, zdušený oponou.

„Zas se tam hádají,“ bručí režisér a letí na jeviště zakročít. Nyní je slyšet vzteklý ryk tří hlasů, zdušený oponou.

Konečně to ještě jednou cinkne a opona se trhaně zvedá.

Na jeviště vejde naprosto neznámý pán s knírem a povídá: „Kláro, stalo se mi něco nečekaného.“

Nějaká dáma mu pokročí vstříc: „Co se ti přihodilo?“

„Počkat,“ křičí režisér. „Vypněte spodní rivaltu! Přidejte trochu žluté! A proč nesvítí slunce do okna?“

„Vždyť svítí,“ volá hlas kdesi zpod jeviště.

„Tohle je nějaké slunce? Musíte přidat světla! Ale honem!“

„Tak tam musíme dát dvě tisícovky,“ hlásí podzemní hlas.

„Tak je tam sakra dejte!“

„Když je nemáme,“ a na jeviště vylézá člověk v bílém plášti: „Vždyť jsem říkal panu režisérovi, že se nám přepálily!“

Režisérovi přeskakuje hlas zuřivosti: „Tak tam dejte jiné!“ A letí na jeviště, kde se rozpoutá kravál v prudkosti dosud nezažité, jakým se začíná každá vážná generální zkouška.

Zatím autor sedí jako na trní. Kriste pane, myslí si, jakživ už nebudu psát divadlo.

Kéž by to dodržel!

Čapek, Karel. *Jak se co dělá. Sloupky. Praha : Československý spisovatel, 1973, s. 99*

– 102.